

Van term woningverbetering naar transformatie

In de zeventiger jaren begon het met rehabilitatie en woningverbetering. Op dit moment wordt de term transformatie steeds meer gebruikt. De geschiedenis laat zien dat oude oplossingen blijven en er nieuwe benadering bijkomen. Comfortverbetering blijft in vele situaties nog steeds een passende oplossing, terwijl in een andere situatie er sprake zal zijn van transformatie. De tijd laat zien dat de mogelijkheden alleen maar toenemen. Nu de techniek nog.

Stadsvernieuwing

In de zeventiger jaren staat de renovatie in het teken van de verbetering van het comfort op onderdelen. De woningen worden veelal uitgebouwd met een keuken en douche. Dakkapellen worden aangebracht en de woningen worden voorzien van een cv-installatie, die eind zestiger jaren, mede dankzij de gasbel en het gasnet, algemeen gangbaar geworden is.

De vooroorlogse woningen worden zo weer up-to-date gemaakt. Medio zeventi-

De praktijk van de renovatie in de afgelopen vijftig jaar laat zien dat elke aanpak door de tijd getekend wordt. De bestaande en gewenste kwaliteit maken een voortdurende verandering door. Een terugblik en vooruitblik zullen oog moeten hebben voor de wijzigende omstandigheden. Een korte schets van de geschiedenis van de renovatie maakt dit duidelijk.

ger jaren verscheen de stadsvernieuwing op het toneel. Verzet tegen sloop en de aanpak van de eind negentiende eeuwse panden zorgden voor een grootschalige aanpak. Renovatie werd mede door de beschikbare subsidies een alternatief voor nieuwbouw. Tegelijkertijd zorgde de kraakbeweging ervoor dat voormalige ziekenhuizen, kloosters, fabrieken en kantoren niet zomaar gesloopt werden. Naast de grootschalige renovatie, verschijnt herbestemming op het toneel. Mede door een

veranderend subsidiebeleid komt er eind tachtiger jaren aan deze renovatiepraktijk een einde. In de tachtiger jaren komt de aanpak van de naoorlogse woningbouw geleidelijk op de agenda. In eerste instantie zijn de maatregelen gericht op onderzoek, energie en binnenmilieu.

De soberheid van de naoorlogse woningbouw vraagt om meer. 'Upgrading' of 'facelift' zijn de termen die de specifieke opgave moeten weerspiegelen. Aan de basis van deze maatregelen ligt nog altijd het noodzakelijke technische onderhoud.

De consument neemt rond 2000 een steeds belangrijker plaats in op de woningmarkt, mede onder invloed van de verzelfstandiging van de woningcorporaties en toenemende economische ruimte. Uitstraling en identiteit worden belangrijker en de architectuur moet dat mede ondersteunen.

Leidraad

In de nieuwe eeuw wordt er opnieuw gezocht naar nieuwe termen om de veranderende opgave te duiden. Transformatie is het woord dat de lading moet dekken. Het duidt op de differentiatie en de diversiteit in oplossing, die in de specifieke situatie ontwikkeld moet worden. De toekomstige te huisvesten doelgroepen, de mogelijkheden van de locatie en de waarde van het bestaande zijn leidraad in deze zoektocht. Het aardige van de terugblik is, dat het laat zien dat de tijd voortdurend vraagt om nieuwe benaderingen en oplossingen.

De oplossingsmogelijkheden nemen alleen maar toe. Oude oplossingen en nieuwe oplossingen kunnen prima naast elkaar bestaan. De techniek moet wel gelijke tred houden, willen nieuwe oplossingen mogelijk worden.

Martin Liebrechts en Jelle Persoon zijn beiden werkzaam bij de Bouwhulp-Groep advies en architectuur in Eindhoven (www.bouwhulp.nl). h.vannunen@bouwhulp.nl

'Alles van waarde is weerloos'

Van 25 tot en met 27 mei aanstaande heeft in de Brabanthallen in 's Hertogenbosch de eerste vakbeurs Renovatie & Onderhoud plaats. De beurs heeft als titel 'Vernieuwen met toekomst'. Voor de aanpak van onroerend goed is dit bijna vanzelfsprekend, gezien het tijdsbestek dat er altijd mee gemoeid is. Elke beslissing over het onroerend goed houdt verband met de toekomst. De beurs is volgens de organisatoren echter geen vanzelfsprekendheid. Alle activiteiten zijn er volgens hen op gericht een nieuwe, brede en innovatieve blik op het onderwerp van renovatie en onderhoud te geven. Diverse lezingen en tentoonstellingen moeten ervoor zorgen dat het meer is dan een optelsom van de diverse stands. De tentoonstellingen zijn zowel een terugblik in de tijd als een kijk op innovatieve ontwikkelingen op het terrein van de renovatie- en onderhoudstechniek. Zo brengt de confrontatie met de doorzonwoning de bezoeker terug naar de tijd dat de gebou-

wen, die nu onderhoud en renovatie behoeven, zijn gebouwd. Een fototentoonstelling laat een beeld zien van dertig jaar renovatie en tegelijkertijd het voortdurende veranderende beeld van de bestaande voorraad. De ondertoon van deze tentoonstelling is de uitspraak van Lucebert 'Alles van waarde is weerloos'. De bestaande kwaliteit kan zich niet verzetten tegen de huidige maatregelen. Tijdens de beurs is het niet alleen een kwestie van kijken, maar ook zullen er verhalen verteld worden over kwaliteitsthema's. Instututen als SBR, SenterNovem en SEV verzorgen lezingcycli over kwaliteit en bestaande voorraad. Gastsprekers gaan in op recente ontwikkelingen. De beurs is een kenniskermis, die de bezoeker de mogelijkheid biedt om een kijk te krijgen op de gebouwde omgeving van nu en de toekomst. In een reeks van zes artikelen komen op deze pagina achtergrondinformatie over verleden, heden en toekomst van renovatie aan bod.